

Fredagen den 24 september 1965

IN MEMORIAM K. ALEX CARLSSON

När flaggan på stadshuset i onsdags sänktes på halv stång skedde det för att hedra minnet av en av stadens hedersmedborgare, innehavaren av stadens förtjänsttecken K. Alex Carlsson, död fjärran från hemorten, i Chicago tre dagar tidigare.

K. Alex Carlsson var en i många avseenden märklig man. Utgången från relativt små förhållanden här hemma — han var född i Floda — och efter att ha varit anställd hos Fredrikssonska företaget kom han tidigt till Amerika, där han skapade sig ett allmänt bekant och välkänt namn bland Amerikasvenskarna. Han blev medlem och en verksam sådan i de flesta svenska föreningar där bl. a. Vasaorden, Svenska Nationalförbundet, Svithiodorden, Vikingaorden m. fl. När han 1958 firade sin sextioårsdag blev han föremål för mycket stora hyllningar från nästan all organiserad svenskhet i Chicago.

Vad som skapat denna hans ställning var hans aldrig svikande kärlek till hembygden, vilken i hans fall var Katrineholm och trakten här omkring. Om den drömde han alltid.

Alex Carlsson var en flitig brevskrivare. Författaren till dessa rader kunde ibland få flera brev i månaden från honom. Alla rörde sig om samma sak: hembygden och framför allt Djulö och främst av allt Betlehem och Kyrkängen, området mellan stugan och sjön.

Det var denna del av Sörmland, som han tänkte sig passade in på Selma Lagerlöfs kapitel om Trollträdgården i Nils Holgersson. Han var också på sin tid i skriftlig förbindelse med författarinnan därom.

Till Betlehem och Kyrkängen återkom Alex gång på gång. Hans idé var att detta område skulle fridlysas och göras till en, vad han kallade, folksägenpark. För att åstadkomma detta skrev han brev till myndigheter och högt uppsatta enskilda personer; han var icke rädd ens att söka engagera länets hertig, landshövding och andra.

I viss mån bar hans ansträngningar frukt därigenom att byggnadsnämnd och drätselkammare med anledning av förslag från honom gjort sådana uttalanden, att Kyrkängen troligen kommer att bli fri från bebyggelse.

Det var rörande att finna huru- som denne åldrande katrineholmare, fjärran från hembygden i sina tankar vandrade häromkring; hur han kände till varje flyttblock, varje märkligt träd och hur han ivrade för att vi här hemma skulle göra något för att bevara allt detta.

Det är mycket, som hemorten och dess hembygdsrörelse kan vara K. Alex Carlsson tacksam för. Hans förtjänst var det bl. a. att gröstensyxorna, som Wilhelm Wettergren en gång fann vid Gatstuberget, kunde uppsåras och återbördas till hemorten, där de nu finns i hembygdsmuséet.

K. Alex Carlsson var som sagt

en märklig man; journalist, författare, organisatör av och stöttepelare i föreningar inom Amerika för svenskhetens bevarande.

Som journalist har han författat otaliga artiklar om Sverige och hembygden, som författare har han utgivit ett flertal böcker på svenska och amerikanska — som alla finns av honom skänkta till stadsbiblioteket.

I en av dessa med titeln »I Öst- och Västerled» skriver han i förordet något som väl tecknar hans ställning och inställning till hembygden. Han skrev: »I Öst- och Västerled» skrevs under årens lopp när tankarna oftast gingo över minnenas bro till Sverige och bygderna därhemma — men också när de for med vinden över land och hav därute —»

Denna K. Alex Carlssons aldrig sviktande kärlek till hembygden kunde denna hembygd ge ett ofentligt erkännande när stadsfullmäktiges allmänna beredning den 28 april 1965 beslöt att tilldela honom stadens förtjänsttecken »för hans genom skrifter och på annat sätt ådagalagda intresse för Katrineholm och bevarandet av minnena från gångna tider». Förtjänsttecknet överlämnades till hr Carlsson för några veckor sedan i Chicago av Edvin Stigberg och Erik Älgevik. Samma dag som telegrammet kom om

hans död, kom hans tackbrev för utmärkelsen.

I en minnesruna över K. Alex Carlsson skall icke glömmas hans deltagande i den märkliga vikingafärd, som han och tre andra djärva män företog 1932, då de i en öppen båt, byggd som ett vikingaskepp, företog den vågsamma färden från Amerika till Norge och därigenom visade att vikingarna kunde på sin tid ha gjort en sådan resa. Denna färd, som på sin tid väckte stort uppseende, är jämförbar med Kontikiexpeditionens färd över Stilla Havet.

K. Alex Carlsson hade flera gånger besökt Sverige. I sitt sista brev till sin älskade syster här i Katrineholm hade han antytt sin avsikt att inom snar framtid återvända hit. Det blev icke som han tänkt sig, men han skall ändå återvända. Hans önskan var att hans aska skulle föras till hemorten och spridas över ängarna på hans älskade Betlehem.

Katrineholms stad och dess hembygd förenig och hela denna bygd har all anledning att stå i stor tacksamhet till sin trogne son, som långt borta i ett främmande land, levande under andra förhållanden ändå aldrig glömde att han var svensk, var sörmänning, var katrineholmare.

Hilding Hjelmberg.

IN MEMORIAM

K. Alex Carlsson,

hembygdens vän och gynnare, har slutat sina dagar i Chicago. I USA hade han sin verksamhet sedan mer än 30 år tillbaka, men hans hjärta var kvar i hembygden, Katrineholm.

Den folkliga musiken, som gått i arv i generationer, omfattade han med stort intresse. Han lyckades spåra rätt på August Widmarks notbok hos sonsonen Oscar Widmark i Minnesota, och denna bok skänkte han 1948 till Södermanlands spelmansförbund. Det var en synnerligen värdefull gåva, för vilken vi spelmän är mycket tacksamma.

Tack vare Alex Carlsson restes minnesstenen i Lilla Kulltorp, Vingåker, över August Widmark, bygdens störste spelman. Vid ett besök i Katrineholm 1947 letade Alex reda på den plats där Widmark bodde, när han dog 1878. Katrineholms spelmanslag skötte sedan om att en värdig minnessten restes just på den platsen. Det skedde 1948, på dagen 70 år efter Widmarks död. Då var Alex Carlsson inte med, han hade rest tillbaka till USA då, men han var med oss i sina tankar, och initiativet var hans.

Jag är viss om att Alex Carlssons minne kommer att leva, inte minst tack vare hans böcker Hem-

bygdens arv och I Öst- och Västerled. Han har ju också författat texten till Vingåkersvalsen, som sjunges ofta.

Bygdearvet från hembygden kär ej någon ifrån oss tager. Arvet vi ärvde med oss vi bär vart än i världen vi drager.

Så skriver Alex i en av sina många dikter till sin hembygd, som han älskade mer och mer, ju äldre han blev. I det fallet var den gamle hederlige emigranten ett föredöme för oss bofasta katrineholmare.

Södermanlands spelmansförbund sörjer sin vän och gynnare. Han var vår hedersledamot, och han följde vår verksamhet och våra förehavanden med ett aldrig svikande intresse. Må Du vila i frid!

Gustaf Wetter.